

Darius Balsas, Rokas Kraniauskas,
Marius Petkus

Žvejų gatvė 2B

2022 m. Klaipėdoje, sklype Žvejų g. 2B, buvo atlikti detalieji tyrimai. Sklypas Žvejų g. 2B buvo tirtas 2003 m. M. Brazausko (*ATL 2003 metais*, 2005, p. 180–181). Tuo metu ištirtas 429 m² plotas, kuriame atidengti XVIII a. (?)–XIX a. pastato pamatai, užfiksuota krantinės vieta, aptiktos XVI–XVII a. užstatymo liekanos, rasti XVII–XIX a. datuojami radiniai. 2017 m. D. Balsas sklype vykdė žvalgymus. Perkasomis ir kasiniais žvalgytas apie 179 m² plotas, kuriame pakartotinai atidengti XIX a. 8–9 dešimtmečio–XX a. pradžios stovėjusio pastato pamatai (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 707). 2018 m. sklype D. Balsas detaliai ištyrė 3 plotus, kurių bendras dydis 610 m² (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 321–324). Ištirtuose plotuose visiškai atidengti ir užfiksuoti XIX a. 8–9 dešimtmečių–XX a. pra-

džios stovėjusio pastato akmens mūro su mediniu rostverku pamatai, aptiktos XVI–XIX a. I pusės struktūros – Dangės upės krantinių liekanos, tilto poliai ir medinis latakas. Tyrimų metu fiksuoti 1,5–2,5 m storio XVI a. pabaigos–XXI a. kultūriniai sluoksniai, kuriuose rasta XVI a. pabaigos–XX a. datuojamų radinių.

Sklypas Žvejų g. 2B yra Klaipėdos senamiesčio ŠR dalyje. Sklypo ŠV dalis ribojasi su Danės upės krantine, ŠR – su Biržos tilto priegomis, P – su Žvejų gatve. 2022 m. sklype ištirtas, trikampio formos 66,5 m² dydžio plotas 4 (1 pav.).

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – sklypo Žvejų g. 2B ribos; 2 – 2022 m. ištirtas plotas; 3 – 2003 m. tyrimai; 4 – 2017 m. tyrimai; 5 – 2018 m. tyrimai; 6 – tyrimų metu aptiktos archeologinės struktūros (krantinės tvirtinimo elementai, poliai, kuolai). D. Balso brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – boundaries of the lot at Žvejų St. 2B; 2 – area excavated in 2022; 3 – 2003 investigation; 4 – 2017 investigation; 5 – 2018 investigation; 6 – archaeological structures (quay revetments, piles, stakes) revealed by the investigation.

Plote 4 iki maždaug 0,9–1,5 m gylio fiksuoti vėlyvi supiltiniai molio, smėlio, žvyro ir permaišyto grunto su šiukšlėmis sluoksniai. Šie sluoksniai buvo suformuoti XIX a. ir XX a. II pusėje–XXI a. niveliuojant sklypą, tiesiant inžinerines komunikacijas ir buvo supilti po 2003 ir 2018 m. tyrimų. Po supiltiniais sluoksniais atidengtas juosvas durpingas priemėlis su organika ir archeologiniais radiniais – XVII a. pabaigos–XVIII a. kultūrinis sluoksnis, kuris susiformavo šalia dabartinės Žvejų gatvės pelkėtoje upės pakrantėje. Sluoksnis yra storesnis šalia gatvės (apie 20–27 cm storio) ir suplonėja link upės iki 5–10 cm storio. Sluoksnyje rasta metalinių sagų, koklio nuolauža, buitinės keramikos šukelių ir gyvūnų kaulų. Maždaug 1,1–1,65 m gylyje plote atidengtas upės pakrantėje suneštas tamsiai pilkas smėlis maišytas su sapropeliu ir pavienėmis raudonų molinių plytų nuolaužomis. Sluoksnyje rasta švininė kulka, dvi XVI a. I pusės Žygimanto Senojo monetos ir 3 gyvūnų kaulai. Nuo 1,6–1,95 m gylio sklype fiksuoti tik natūralūs geologiniai sluoksniai – juodas sapropelis su smulkia juoda durpe, šviesiai pilkas, melsvas sapropelis ir pilkas sapropelis, kuris oksiduodamasis keičia spalvą į rusvai žalsvą.

2 pav. Plote 4 atidengtos Dangės upės krantinės liekanos. D. Balso nuotr.

Fig. 2. The Dangė river quay exposed in Area 4.

Tyrimų metu plote įsigilinta iki 1,9–2 m gylio (iki H_{abs} 0,00–0,15 m lygmens).

XVI a. I pusės Dangės upės krantinių liekanos atidengtos 1,25–1,95 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus (H_{abs} 0,10–0,84 m lygyje). Krantinių liekanas sudarė kuolų, polių eilės ir medinių lentų ir polių konstrukcija – atraminė sienelė (2 pav.). Liekanos orientuotos ŠR–PV kryptimi, lygiagrečiai dabartinei upės krantinei. Krantinės liekanos atidengtos natūraliuose, Dangės upės suplautuose sluoksniuose. Ploto Š dalyje atidengta apvalių, 35–45 cm skersmens polių eilė. Šios liekanos taip pat galėtų būti siejamos ir su miesto įtvirtinimais. Poliai sukalti apie 3 m atstumu vienas nuo kito. Tarpuose tarp polių buvo mažesnių, aptašytų kuolų eilės. Poliai ir kuolai sukalti į sapropelį. Ploto P dalyje atidengta medinių lentų ir polių konstrukcija. Ją sudaro apie 30 cm skersmens apskritimo ir apie 30x30 cm dydžio kvadrato formos pjūvyje poliai, kurie sukalti apie 2,6 m vienas nuo kito. Šalia polių yra 8,8 m ilgio medinių lentų atraminė sienelė, sudėta iš 10–15 cm pločio, 3–5 cm storio ir iki 35 cm aukščio lentų, kurios sudėtos vertikaliai ir suremtos briaunomis. Atlikus dendrochronologinę analizę nustatyta, kad abu poliai yra pušiniai ir buvo nukirsti tais pačiais metais, XIV a. II pusėje, 1376–1377 m.

Ištirtame plote aptiktos XVI a. I pusės Dangės upės krantinių liekanos ir fiksuoti 1,5–1,9 m storio kultūriniai sluoksniai, kuriuose rasta XVI–XX a. datuojamų radinių – buitinės keramikos šukelių, koklio fragmentas, metalinės sagos, Žygimanto Senojo (1506–1548) monetos. Radiniai perduoti saugoti MLIM.

Žvejų St. 2B

The 2022 excavation to a depth of 1.9–2 m (Habs –0.00–+0.15 m) in triangular Area 4 (66.5 m²) at Žvejų St. 2B, Klaipėda (Fig. 1) revealed, in order under the fill layers: blackish peaty sandy loam with organic and archaeological finds, the late 17th–18th-century cultural layer that had formed beside present-day Žvejų Street and the swampy riverbank; at a depth of 1.1–1.65 m, dark grey sand mixed with spropel and isolated red clay brick pieces that had been deposited on the riverbank; and from a depth of 1.6–1.95 m only natural geological layers. The remains of a first half of the 16th-century Dangė river quay: rows of stakes and piles as well as a wooden plank and pile structure, i.e., a revetment, were exposed at a depth of 1.25–1.95 m from the present-day surface (Habs +0.10–+0.84 m) (Fig. 2). The investigation yielded 16th–20th-century finds: sherds of household pottery and one stove tile, metal buttons, and Sigismund I the Old (1506–1548) coins.

Mantas Daubaras

Gluosnių gatvė 1 ir 11

Klaipėdoje, sklypuose Gluosnių g. 1 ir 11, atlikti žvalgomieji tyrimai, kurių metu numatytoje gyvenamaisiais namais užstatyti teritorijoje ištirtas bendras 68 m² plotas. Ši šalia Klaipėdos senamiesčio esanti teritorija po Antriojo pasaulinio karo buvo neprieinama archeolo-

gams dėl čia vykdytos gamybinės veiklos. Iš istorinių šaltinių žinoma, kad šioje vietoje ar greta jos lokalizuojamos 3 Klaipėdos priemiesčio zonos: Pelenynas (*Aschhof*), Malūnų kalno (*Mülenberg*) ir Baltikalnės (*Baltikallen*) gyvenvietės. Pelenynas kūrėsi XVIII a. II pusėje prie Dangės, šalia Malūnų kalno gyvenvietės. Manoma, kad jo pavadinimas kilo nuo 1771 m. įsteigto pelenų fabriko (Zembrickis J. *Klaipėdos karališkojo Prūsijos jūrų ir prekybos miesto istorija*. Klaipėda, 2002, p. 175). Malūnų kalno ir Baltikalnės gyvenvietės yra senesnės, jų raidos pradžia siekia XVI a. Istoriniuose šaltiniuose nurodoma, kad 1571 m. hercogas Albrechtas Frydrichas dovanojo miestiečiams žemę kairiajame Dangės krante, kuri nuo Akmenų pylimo (dabartinės Tiltų gatvės) tęsėsi iki Malūnų tvenkinio (dabartinio Trinyčių tvenkinio). Kaip tik išskirtoje teritorijoje steigėsi Malūno kalno ir Baltikalnės gyvenvietės. Tiek istorinės, tiek archeologinės medžiagos apie jas turime nedaug.

Anksčiau artimoje šiame straipsnyje aprašomų tyrimų aplinkoje tyrimai vykdyti keletą kartų (1 pav.). 2008 m. M. Brazauskas tyrė į V esančią teritoriją (*ATL 2008 metais*, 2009, p. 340–341), 2010 m. R. Nabažaitė tyrė Bastionų gatvę ir į V esančią teritoriją (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 343–347), 2014 m. Pelenyno priemiestyje tyrimus vykdė R. Kraniauskas (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 342–346), 2016 m. ir 2017 m. D. Balsas ir R. Kraniauskas vykdė tyrimus Bastionų gatvės aplinkoje (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 302–303). 2021 m. V. Ziabreva vykdė tyrimus šiame straipsnyje aprašomuose sklypuose ir į Š esančioje teritorijoje. Tyrimų metu fiksuotas XVI–XVIII a. archeologinis sluoksnis su to laikotarpio radiniais (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 357–361).

Žvalgomųjų tyrimų metu archeologinis XVI a. pabaigos–XIX a. pradžios sluoksnis fik-